

Oddaljene neposrednosti: maj '68 med dogodkom in posledicami¹

Rok Benčin

Čeprav imamo z »majem '68« v širšem smislu pogosto v mislih kar celo obdobje protestov, stavk in nemirov v Franciji in drugod po svetu, ki je seglo tudi v prvo polovico 70. let, nanj vseeno gledamo predvsem kot na dogodek – nekaj nenadnega, neposrednega, a tudi kratkotrajnega, bežnega. Kot dogodek je posebej primeren za spominjanje v obliki okrogle obletnice, kar dokazuje število razprav o njem, ki naraste na vsakih deset let. Konflikt interpretacij, ki ga je mogoče zaslediti v teh razpravah, pa ne zadeva toliko različnih pogledov na dogodek sam po sebi, temveč družbene posledice, ki naj bi mu jih pripisali. Različna razumevanja maja '68 ne izhajajo toliko iz vedno večje časovne oddaljenosti od samega dogodka, ki še dodatno zamegli že tako pisano paleto različnih gibanj in dogajanj v tistem času, temveč iz razdalje, ki loči samo neposrednost dogodka od posledičnih nizov, ki jih z njim vsakokrat povezujemo. Nejasno namreč ostaja, kako sploh določiti dolgoročnejše posledice takšnega efemernega preloma. Nič čudnega torej, da Kristin Ross v svojem delu o maju '68 in njegovih interpretacijah *May '68 and its Afterlives* govori o

¹ Rok Benčin, raziskovalec na Filozofskem inštitutu pri ZRC SAZU, je pripravil ta prispevek za mednarodno konferenco »50 let maja '68; 75 let Jugoslavije«, 11. oktobra 2018, kot delu raziskovalnega projekta »Maj '68 v literaturi in teoriji: zadnja sezona modernizma v Franciji, Sloveniji in svetu« (J6-9384), ki ga financira ARRS.

»posmrtnih življenjih« in ne o učinkih ali posledicah (*afterlives* stoji na mestu, kjer bi morda pričakovali besedo *aftermath*). Posledice v teh interpretacijah namreč živijo svoje življenje, pogosto nepovezano z neposrednostjo dogodka.

S posmrtnimi življenji ima Ross (2002, str. 1) sicer po eni strani v mislih kopičenje naknadnih predstav o dogodku, katerih poglavitni namen je po njenem mnenju največkrat zakriti njegovo politično ost, po drugi strani pa vztrajnost, s katero se ta ost ne pusti pokopati. Na tej sledi – pri čemer se omejujem na dogajanja v Franciji – najprej orišem nekaj načinov identificiranja posledic maja '68, ki jim je skupna razveza teh posledic od neposrednosti dogodka. S tem je dogodek pravzaprav depolitiziran, saj gre predvsem za prekinitev povezave med politiko, kakršno so prakticirali njegovi akterji, in dejanskimi družbenimi posledicami dogodka. Nato se vrnem k politiki samih akterjev maja '68, za katero pa je značilna prav določena neposrednost: neposrednost kot prekinitev s posredovanjem in predstavništvom, kot neposredno izvajanje politike za razliko od njenega programskega deklariranja, kot neposredna povezava med različnimi družbenimi problemi itn. Pri tem obravnavam predvsem dva poskusa, kako premisliti to neposrednost in njeno lastno dolgoročno učinkovanje, kakršna najdemo pri Alainu Badiouju in Jacquesu Rancièru – dveh francoskih filozofih, ki v maju '68 tudi po petdesetih letih vidita ključen politični in teoretski preobrat.

Posledice

Najpreprostejši način odgovora na vprašanje posledic dogodka je v tem, da mu jih odrečemo. S tega vidika je bil maj '68 predvsem študentski protestniški karneval, ki je ob vsej radikalnosti svojih pozivov ostal brez pravih političnih posledic. Kot imaginarno revolucijo izgubljene francoske mladine ga je takoj po dogodkih v delu *La Révolution introuvable* označil že sociolog in ena od velikih intelektualnih avtoritet tistega časa, Raymond Aron. To »psihodramo« študentske populacije, kot jo označi, je mogoče videti kot posledico številnih socioloških razlogov, sama pa onstran kratkotrajnega spektakla nima posledic – revolucije, h kateri so pozivali, kot zapiše že v naslovu svoje knjige, ni bilo mogoče najti. Podobno odsotnost učinkov so pozneje opazali tudi mnogi komentatorji, ki so bili veliko bolj naklonjeni levim političnim stališčem, ki so jih zastopali študentje/-ke. Če na maj '68 gledamo le z vidika njegovih desno usmerjenih

kritikov, seveda zgrešimo ključno dejstvo, da ta dogodek vse do danes ostaja kamen spotike na sami levici. Marksistični zgodovinar Eric Hobsbawm (2017, str. 310–311) je tako na primer ugotavljal, da so bili kljub vsej svoji dramatičnosti nemiri stvar maloštevilne študentske populacije srednjega razreda, ki se realnega polja ekonomije in politike konec koncev niso dotaknili.

Takšnim sodbam v veliki meri pritrjujejo dogajanja, ki so sledila. Junija 1968 so se zgodile številčne protidemonstracije in volitve, ki so golistom prinesle prepričljivo večino v parlamentu. O pomanjkanju političnih posledic pričajo tudi tisti akterji gibanja, ki so svojo nekdanjo levičarsko radikalnost pripisali mladostnim zablodam in postali uspešne politične (npr. Daniel Cohn-Bendit) ali medijsko-intelektualne figure (André Glucksmann in nekateri drugi »novi filozofi«).

Manjkajoče politične konsekvence pa so v tovrstnih interpretacijah pogosto dodobra nadomeščene s kulturnimi. Maju '68 smo vajeni brez zadržkov pripisovati celo paleto kulturnih pretresov od »uživanja brez ovir« kot utopičnega gesla seksualne revolucije do bolj prozaične splošne liberalizacije življenjskega sloga. Pri tem se pogosto pozabi, da maj '68 ne tvori le študentski antiavtoritarizem, ampak je tudi največja splošna delavska stavka v zgodovini Francije. Po oceni Rossove je – »v političnem smislu se ni zgodilo nič, v kulturnem smislu pa so spremembe velikanske« – danes v Franciji prevladujoča predstava o maju '68 (2002, str. 21). Tudi na tovrstne spremembe, katerih dediči smo še danes, je mogoče gledati z različnih, bolj liberalnih ali bolj konservativnih perspektiv, v vsakem primeru pa gre za depolizitacijo dogodka, katerega akterji so izenačeni s sociološko določljivo kategorijo mladine.

Kulturnih sprememb, katerih izvor naj bi bil maj '68, v njihovi razvodeneli različici pogosto ni več mogoče ločiti od potreb in zahtev, ki jih na individuume naslavlja sodobna kapitalistična družba, proti kateri naj bi se maj '68 navsezadnje boril. Tako naposled pridemo še do tretje oblike premostitve prepada med dogodkom in njegovimi posledicami, ki je pravzaprav sinteza prvih dveh. To sintezo prinaša teza, da je maj '68 vendarle imel dolgoročne politične učinke, do katerih so pripeljale ravno korenite kulturne spremembe. Takšni politični učinki pa so seveda v nasprotju s tistimi, za katere so si prizadevali akterji dogodka. Sociologa Luc Boltanski in Ève Chiapello sta v knjigi *Le nouvel esprit du capitalisme* utemeljila stališče, po katerem so bili kulturni premiki, ki

so sledili maju '68, ključni element vzpostavitve »novega duha kapitalizma«, s katerim se je sistem, proti kateremu so se borili protestniki, reformiral in okreplil. V kritičnem diskurzu, kakršen se je razcvetel z majem '68, naj bi se socialna kritika, osredotočena na ekonomsko izkoriščanje in položaj delavskega razreda, začela umikati artistski kritiki, ki je poudarek prestavila na vprašanja osebne avtonomije, svobode, avtentičnega izraza ipd. Boltanski in Chiapello (1999, str. 259–315) ugotavljata, da je prav ta kritika proizvedla ideološko podlago in bolj fleksibilne subjekte, potrebne za spremembo načina delovanja kapitalizma, ki mu je v naslednjih desetletjih uspelo politično prevladati nad interesi delavskega razreda. Protesti maja '68 naj bi torej prispevali k zmagoslavju tistega, kar danes pogosto označujemo za neoliberalizem.

Neposrednost

Sledeč tovrstnim interpretacijam maj '68 postane uspela revolucija v življenjskem slogu ali neuspela politična revolucija, ki pa kaže na globlje premike v družbi. Kot pravi Rancière, iz maja '68 tako naredimo »tipični imaginarni dogodek, ki je izražal globlji sociološki proces, ki pa se ga akterji tega 'dogodka' niso zavedali« (2018, str. 290). Politika samih akterjev je s tem v veliki meri zvedena na imaginarno. In vendar se zdi, da v dogodku vztraja določena politična ost, ki je ni mogoče povsem razpustiti v življenjskem slogu in apropiirati v njegovi ekonomski eksploataciji. Ostane nam vprašanje, ali ima ta ost vendarle lahko svoje učinke in ali jih je mogoče prepoznati še kje drugje kot le v simptomatičnih izjavah, kakršna je bila Sarkozyjeva predvolilna obljuba leta 2007, da bo končno zatrl duha maja '68.

Po Rancièreu nam maj '68 ponuja »popolnoma drugačen pogled na to, kaj politika sploh pomeni« (2018, str. 290). O politiki v pravem pomenu besede lahko govorimo šele, ko pride do »odprave posredovanj in posrednikov, ki tvorijo samo konsistenco družbe, kot jo pozna sociološka oblika racionalnosti« (2018, str. 291). Politika v pravem pomenu besede je torej stvar neposrednosti, toda ne neposrednosti družbenih skupin, ampak političnih subjektov, ki se kot motnja v porazdelitvi družbenih položajev konstituirajo v svojih dejanjih.

S tega vidika je eno temeljnih določil samih političnih zastavkov maja '68 prav neposrednost. Najprej velja omeniti neposredno naravo študentskih

in delavskih protestov, stavk in zasedb, ki so obšle tiste institucije, ki naj bi v politični areni zastopale njihove interese. Gibanje se je torej oddaljilo od vsakršnih posrednikov in predstavnikov, vključno s komunistično partijo in sindikati. Neposreden pa je bil tudi stik, ki se je vzpostavil med sicer ločenimi družbenimi sferami študentov/-k in delavcev/-k, med študentskimi protesti in splošno stavko desetih milijonov delavcev/-k.

To srečanje, ki ga mnogi izpostavljajo kot ključni moment francoskega maja '68, pa pomeni tudi, da se je politični subjekt kot akter dogodka vzpostavil ločeno od siceršnjih barier med družbenimi položaji in skupinami. Kot pravi Ross, »maj '68 ni imel veliko opraviti z družbeno skupino (študenov ali 'mladine'), ki so ga sprožili. Veliko več je imel opraviti z umikom od družbenih determinacij, s premestitvami, ki so ljudi prenesle stran od njihovega mesta v družbi – torej z razmikom med politično subjektivnostjo in družbeno skupino« (2002, str. 2–3). Tudi Maurice Blanchot, takrat nekoliko starejši pripadnik skupine literatov, ki se je postavila na stran protestirajočih študentov/-k, decembra 1968 razmišlja, da je prva nevarnost za razumevanje in nadaljnjo usodo gibanja njegovo poistovetenje s študentsko populacijo in lokalizacija na fakultetah in gimnazijah. V teh domnevno študentskih akcijah, pravi Blanchot, »študentje niso nikoli delovali kot študentje«, ampak kot glasniki splošne krize, »univerza pa je bila le izhodiščna točka« (2018, str. 102). Politizacija mladine v '60 letih po Rossovi ni posledica njenih značilnosti kot družbene skupine, ampak stvar »polemičnih relacij in nemogočih identifikacij« (2002, str. 10). Tudi po Badiouju (v morda presenetljivo rancièrovski maniri) je šlo maja '68 za »prakso politike, ki nikogar ne pusti na svojem mestu«, zato pa nas prepušča »nemogočim srečanjem« (2018, str. 47).

Neposrednost dogodka pa se kaže tudi v tem, da gibanje ni oblikovalo določenega političnega programa ali izdelalo strategije prevzema oblasti – na kar seveda opozarjajo tisti, ki maju '68 odrekajo kakršnekoli tehtne politične posledice. Prevzem oblasti je po Rossovi cilj, ki si ga akterji dogodka pravzaprav niso zadali. Ross se tako sprašuje, »v kolikšni meri je bil 'prevzem državne oblasti' in niz problemov, ki jih takšen cilj prinese, centralizirajoča fantazija same države« (2002, str. 65). Kot je v svojem pojasnilu dogodkov predstavniku jugoslovanske radiotelevizije zapisal Blanchot, je šlo pri maju '68 prej za gibanje, ki je »pod vprašaj postavilo [...] vse oblike oblasti« in pri katerem je šlo predvsem za »zavrnitev«, pri čemer so se njegovi akterji izogibali »prezgodnjemu programu«,

saj bi ta moral biti formuliran v »nujno odtujenem diskurzu«, s tem pa tvegal, »da ga zase prevzame obstoječi sistem« (2018, str. 86). Kot pravi Blanchot v enem od glasil iz tistega časa, gibanju ne gre za projekt ali program, ampak za »afirmacijo preloma« oz. za »afirmirajočo zavrnitev« (2018, str. 47).

Po Rancièru efemernosti dogodka ne moremo preprosto zvesti na imaginarni presežek, zoperstavljen realnemu dolgoročnemu nizu posledic. Trenutek oz. dogodek uvede svoj lastni politični čas, ki preluknja časovno logiko dolgoročnosti, za katero so značilna neskončna posredovanja in odlašanja (2018, str. 292). Dogodek tukaj in zdaj aktivira doslej neznano subjektivno zmožnost, s tem pa ukinja strateška upravljanja z razdaljo med sredstvi in cilji (2018, str. 297). Tudi po Badiouju je vprašanje maja '68 vprašanje »misli-prakse, ki bi bila na nek način *neposredno* komunistična« (2018, str. 47). Kot pojasnjuje tudi Rossova, je maj '68 načela svoje politike namesto v programih neposredno udejanjal v svojih praksah – od tu pa izhaja tudi težavnost razumevanja njegovih učinkov: »Izkustvo enakosti, kot so ga mnogi doživljali v teku gibanja – ne kot cilj ali program v prihodnosti, ampak kot nekaj, kar se dogaja in verificira v sedanjosti – predstavlja silno težavo za poznejše razumevanje« (2002, str. 11). Oglejmo si torej način, na katerega to težavo v svojih spisih o maju '68 rešujeta Badiou in Rancièr.²

Badiou in Rancièr: dva pogleda na maj '68

Medtem ko so nekateri vidni mladi intelektualci, ki so maja '68 delovali v maoističnih političnih skupinah, pozneje postali goreči kritiki vsakršnega levičarstva, Badiou in Rancièr zaradi osebnih okoliščin med samim majem nista bila v središču dogajanja,³ zato pa sta v svojem poznejšem teoretskem delu poskušala dosledno upoštevati konsekvence tega dogodka. Njuni pričevanji o lastni

2 Na tem mestu se v skladu s tematiko »oddaljenih neposrednosti« omejujem na njune nedavne tekste, na pogled nazaj in razmislek o današnjem pomenu maja '68. Badioujev spis, na katerega se naslanjam, je bil napisan ob 40. obletnici, leta 2008, in objavljen leto pozneje v njegovi knjigi *L'Hypothèse communiste: Circonstances*, 5. Lignes: Pariz. Nekoliko predelana verzija besedila, ki jo upoštevam tukaj, je znova izšla v samostojni publikaciji leta 2018 (glej bibliografijo). Rancièrov spis, ki je bil sprva predstavljen kot predavanje, je bil leta 2018 objavljen v posebni številki revije *Crisis and Critique*, posvečeni maju '68 (glej bibliografijo).

3 Oba sta bila na začetku maja 1968 odsotna iz Pariza. Badiou je učil na Univerzi v Reimsu (2010, str. 173), Rancièr pa je na deželi okrevl po težji bolezni (2012, str. 36–37). Leto pozneje sta oba pristala na novoustanovljeni pariški univerzi v Vincennesu (današnja Univerza Pariz 8 v Saint-Denisu), ki je nastala prav kot odziv na študentske nemire maja '68.

vpletenosti v dogodke sta si precej podobni. Oba izpostavita (Rancière, 2012, str. 37; Badiou, 2018, str. 43–44) udeležbo na sestankih med študenti/-kami in delavci/-kami v stavkajočih tovarnah kot ključni moment, ki je zaznamoval njuno razumevanje situacije. Rancière pravi (2012, str. 37), da so ta srečanja postavila na glavo vrsto marksistične teorije, ki jo je takrat pomagal razvijati, pri čemer ima v mislih predvsem teorijo, kakršno je razvijal krog Louisa Althusserja, ki mu je pripadal tudi Badiou. Rancière je svoje razumevanje politične emancipacije nato razvijal v veliki meri kot odziv na nezadostnosti tovrstne marksistične teorije in prakse (predvsem tiste Francoske komunistične partije), ki v maju '68 nista znali prepoznati resničnega političnega dogodka.⁴ Badiou pa je kategorijo dogodka umestil v središče svoje filozofije, pri čemer je imel pomembno vlogo prav maj '68 (2010, str. 179). Dogodek je nekaj, kar »premesti ljudi in položaje«, ob tem pa odpira »novo situacijo za mišljenje« (2010, 172). Ali z Rancièrovimi besedami, nekaj kar ni le nepričakovano, ampak »postavi pod vprašaj sam način, na katerega 'pričakujemo'«, torej samo obliko racionalnega povezovanja družbenih dejstev (2018, str. 286). Oba tako poudarjata dogodkovno razsežnost maja '68 kot nekaj povsem nepredvidenega in nepredvidljivega; nekaj, kar je »med samim dogajanjem presegalo pričakovanja in nadzor tudi najpozornejših protagonistov« (Ross, 2002, str. 4).

Toda Badiou obenem opozarja, da ravno tiste interpretacije, ki skušajo depolitizirati maj '68, o njem govorijo kot o »bleščečem izginotju«, s čimer ga reducirajo na sam dogodek, obenem pa pozabljajo, da lahko o dogodku sodimo »le po vztrajnosti njegovih posledic« (2018, str. 13–14). Posledice so ključne za Badioujevo filozofijo dogodka: v »zvestobi« dogodku se vzpostavi kolektivni politični subjekt, ki deluje v smeri spreminjanja situacije v skladu z implikacijami dogodka, prav v tem delovanju pa dogodek dobiva svoje posledice. Vendar pa se v luči dogodkov, kakršen je maj '68, postavlja vprašanje, kaj sploh šteje za posledico. Čeprav Badiou svoje razumevanje maja '68 podaja kot nekdo, za katerega je ta dogodek še vedno del njegove »subjektivne realnosti« (2010, str. 181), je njegovo branje dogodka širše. Badiou namreč vseh posledic maja '68 ne pripiše le dejavnosti enovitega subjekta tega dogodka, ampak priznava, da je šlo dejansko za zelo heterogeno gibanje, ki v veliki meri ostaja enigmatično (2018,

4 Predvsem pa je maj '68 prinesel transformacijo samih »razmerij med teorijo in prakso« (Rancière v Hallward, 2008).

str. 18). Mnoštvo interpretacij, ki se je nagrmadilo na maju '68, torej odslikava njegovo dejansko heterogenost.

Po Badiouju (2018, str. 19–31) tako obstajajo vsaj trije različni maji. Najprej maj študentske in gimnazijske populacije, upor (razredno privilegirane) mladine – politično radikalne (marksizem) in osredotočene na probleme, povezane z organizacijo univerze. Nato delavski maj z »divjimi« stavkami in zasedbo tovarn ter na koncu še libertarni maj, katerega revolucija je bila bolj estetske narave, naravnana na individualno svobodo in transformacijo seksualnosti. Tisto pa, kar tvori resnični maj '68, ni nobeden od teh treh majev, niti njihova kompleksna mešanica, ampak *četrti* maj, ki je prav »neposredna povezava« ali »diagonala« med ostalimi tremi (2018, str. 41).⁵

Prav neposredna povezava, ki tvori četrti maj, je dogodek v smislu, kakor ga razume Badiou: »Ta maj '68 je manj berljiv, saj se bolj kot v trenutku odvije v času« (2018, str. 35). Ne gre torej za efemerno intenzivnost samega dogodka, ki bi ga sčasoma prekril povratek realnosti in nepredvidene posledice, ampak za dogodek kot trenutek preloma, katerega implikacije bo njegov subjekt razvijal v dalj časa trajajoči »sekvenci«, ki sledi dogodku.

Čeprav je bil raznim akterjem dogodka skupen marksistični vokabular in rdeče zastave, je maj '68 po Badiouju (2018, str. 36–37) pokazal predvsem to, da se je klasična marksistična koncepcija politike izpela. Izkazalo naj bi se, da politike emancipacije ne moremo več razumeti kot nasledka objektivnega zgodovinskega agenta (delavskega razreda ali ljudstva), ki mora postati tudi zgodovinski subjekt, ki ga reprezentira določena stranka (komunistična). Pravi dogodek je bil torej »dogodek nove ideje politike«, ki pa jo je bilo treba šele razviti (2018, str. 46). Diagonalna povezava med različnimi maji je sprožila politično sekvenco, ki jo Badiou locira predvsem v sedemdeseta leta, v kateri so potekali »neposredni eksperimenti« z novimi oblikami politike, kot so jo prakticirale razne skupine (2018, str. 35–36). Enigma maja '68 je torej v zadnji instanci enigma te nove oblike emancipatorne politike, ki temelji na premestitvah namesto na družbenih položajih in ki na distanci od predstavništva išče nove oblike politične organizacije, ki bi bile na ravni tega, kar je impliciral dogodek

5 Povezava pri Badiouju v resnici poteka »predvsem med študentskim in delavskim gibanjem« (2018, str. 41), kar kaže na določeno nelagodje v zvezi s tretjim, »libertarnim« majem, ki ga Badiou sicer upošteva, a ga ne more zares umestiti v svojo shemo.

(2018, str. 48). In če nas ta dogodek še vedno lahko subjektivira, je to zato, ker *»imamo isti problem«* (2018, str. 50), ker smo pred ta izziv postavljeni tudi v soočenju s političnimi antagonizmi, kot se kažejo danes.

Tudi Rancière poskuša repolitizirati razpravljanje o maju '68. Če si študentske zahteve z ulice in okupiranih fakultet pogledamo od blizu, najdemo malo referenc na ustvarjalno in seksualno osvoboditev: *»nobenih pozivov proti družinskemu redu, malo klicev po seksualni svobodi, nobenega izbruha umetniške ustvarjalnosti, nobene zahteve mladine kot take«* (2018, str. 290). Politična ost študentskega gibanja je zadevala nekaj drugega, in sicer *»razmerje med univerzitetnim sistemom in kapitalistično dominacijo«* (2018, str. 290). Kot poroča Rancière, so bile v tistem času nove oblike kapitalizma, o kakršnih kot o posledici maja '68 govori Boltanski in Chiapello, dejansko že na delu v razpravah o modernizaciji univerzitetnega sistema. Prenova kapitalizma, h kateri naj bi gibanje nevede prispevalo, je bila torej dejansko povod in tarča protestov. Študentsko stališče v zvezi z univerzo Rancière povzame takole: *»Nočemo biti izurjeni kot instrumenti kapitalističnega izkoriščanja delavskega razreda«* (2018, str. 290).

Protesti študentov pa seveda niso bili omejeni na vprašanja, povezana z organizacijo univerzitetnega študija. Študenti/-ke so svoj problem univerzitetnega sistema neposredno povezali/-e z dominacijo in izkoriščanjem, kot ju izvaja ekonomski sistem. Tako je neki pamflet, ki ga omenja Rancière, npr. zahteval *»odpravo izpitov in kapitalizma«* (2018, str. 290). Takšen preskok iz posamičnega na splošno pa ni le posebnost študentskega gibanja maja '68, pač pa splošna značilnost politike, kakor jo pojmuje Rancière: *»politično subjektivacijo na splošno lahko definiramo kot umetnost 'bližnjice', ki neposredno poveže 'lokalni' problem s celoto družbenega sistema«* (2018, str. 291). To pa je seveda tudi podlaga povezave med študentskimi in delavskimi akcijami.

Vidimo torej, da je neposrednost povezave – podobno kot pri Badiouju – tudi pri Rancièru v osrčju maja '68. Toda po Rancièru za razliko od Badiouja ni treh ali štirih majev, ki bi pojasnili mnogoterost interpretacij. Rancière namesto tega poudari konflikt interpretacij, ki je pravzaprav konflikt različnih logik interpretacije, s tem pa različnih vrst časovnih in družbenih racionalnosti. Razlagalni logiki, ki imaginarne predstave samih akterjev umešča v celoto realnih družbenih procesov in razmerij med družbenimi skupinami, Rancière zoperstavlja

logiko, ki temelji na drugačnem razmerju med delom in celoto. Namesto, da bi vsak del razlagala z vidika celote, se osredotoča na posebno vrsto »delov«, ki v sebi neposredno zgoščajo celoto. Tako »problem izpitov vsebuje celoto razmerij med univerzo in družbenim sistemom, ta odnos pa zgosti celoto družbene organizacije dominacije« (2018, 292). Subjekt, ki v določenem trenutku razgrne takšen problem, vnese motnjo v celoto družbenega sistema, »ustvari nov prostor, prostor manifestacije zmožnosti in možnosti, ki v 'normalni' porazdelitvi mest, dejavnosti in zmožnosti ni obstajal« (2018, 291). Časovni logiki, ki efemerne akcije in naivne zahteve takšnih subjektov zoperstavlja dolgoročnim družbenim procesom in političnim strategijam, Rancière tako zoperstavlja edinstvenost trenutkov preloma, v katerih se sprožijo nove politične zmožnosti in izumljajo nove oblike boja: »Politični trenutki se ne razblinijo kot efemerni mehurčki, ki stanje stvari pustijo nedotaknjeno. Časovne pospešitve, rekonfiguracije prostorov, nepričakovanje sekvence dejanj, oblike dezidentifikacije, ki jo proizvedejo besede, ustvarijo načine zaznavanja, občutenja, mišljenja in delovanja, ki postanejo aktivne sile boja in spremembe« (2018, str. 295). Brez takšnih trenutkov, dodaja (2018, str. 294–295, 298), ne bi imeli tradicije politične invencije, ki bi se razlikovala od zgodovine državnih institucij in razmerij med družbenimi silami – tradicije, ki se nadaljuje z gibanji zasedbe, ki smo jim bili priča v letih po zadnji veliki ekonomski krizi.

Politika na distanci?

Namesto, da bi dogodek ločila od niza njegovih posledic, poskušata Badiou in Rancière misliti učinkovanje same njegove neposrednosti. Tako maj '68 dobi svojo avtonomnost kot nedovršena politična sekvenca, na katero se lahko še vedno navezujemo. Avtonomnost politične sekvence pomeni, da lahko njeno neposredno izvajanje lastne politike razumemo tudi kot produkcijo distance: distance do države, do predstaviških političnih struktur in razmerij med družbenimi skupinami. Po Badiouju mora politika »ohraniti radikalno avtonomijo tako v svoji organiziranosti kot v svoji praksi«; v tem vidi »nujnost politične distance«, ki je bila »izumljena kot nasledstvo '68« (2010, str. 181–182). Tudi po Rancièru politična sekvenca »postane avtonomna takrat, ko se distancira od sveta sovražnika« (2018, str. 297). V postavitvi barikad in zasedbe prostorov tako

vidi predvsem zakoličenje prostora prakticiranja določene politike: »Barikada je samo-potrđitev skupnosti enakih, ne pa učinkovito sredstvo za boj proti sovražniku« (2018, str. 297). Z opozorilom na avtonomnost maja '68 kot politične sekvence nam omogočata problem oddaljenih neposrednosti preoblikovati v problem neposrednih oddaljenosti, torej načinov, na katere je mogoče neposredno izvajanje politike »na distanci«.

Tudi če maj '68 spet razumemo skozi njegovo neposredno politično ost, pa ostaja vprašanje, na kakšen način se lahko nanjo navežemo danes. Če poudarimo razsežnost neposrednosti boja, ki je obšel predstavnške strukture, moramo danes upoštevati, da so bile v vmesnem času te strukture tudi same močno oslabiljene. Ni težko priti do sklepa, da maj '68 morda ni najbolj nujna referenca v času, ko je njihova obramba ali delna rekonstrukcija že velik politični uspeh. Videli pa smo, da je mogoče sklepati tudi drugače in v maju '68 prepoznati predvsem zmožnost novih oblik boja, ki nastanejo in delujejo ravno na distanci do trenutne postavitve družbenih razmerij.